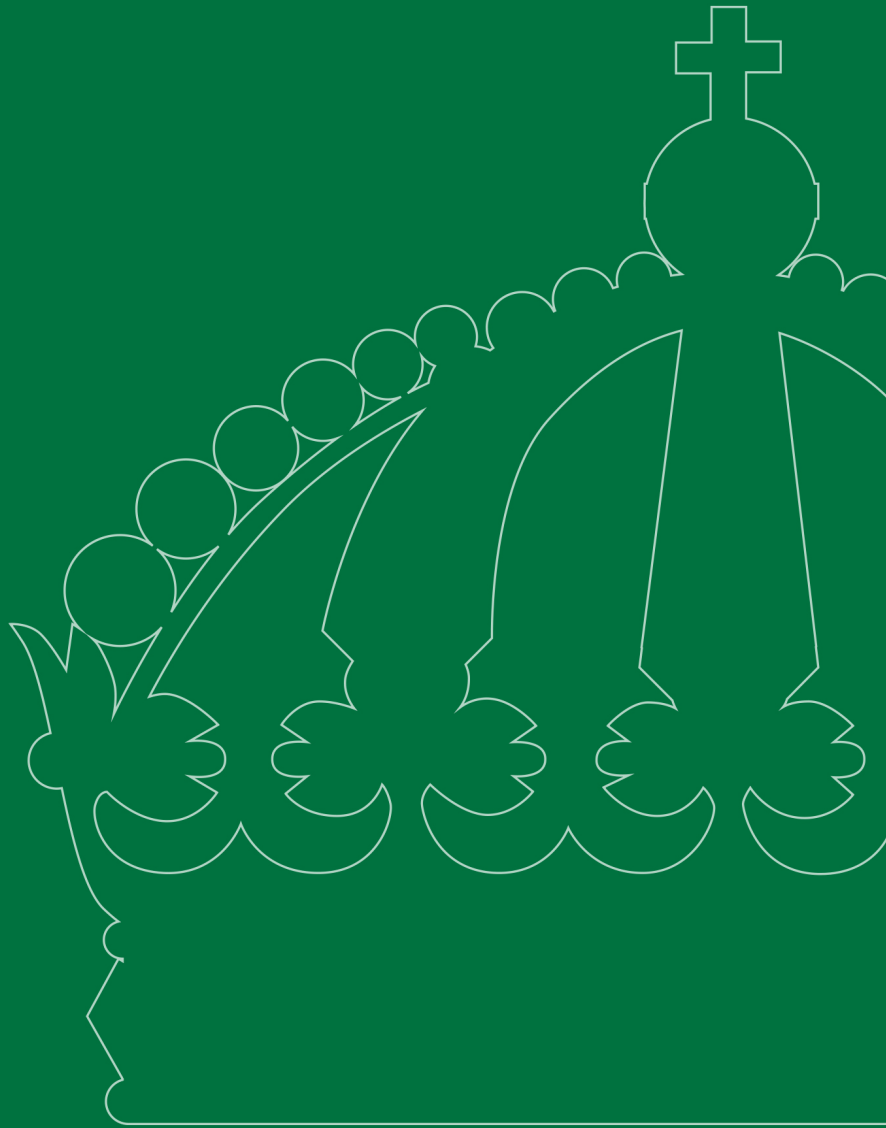

Invasiva främmande arter i Tysjöarnas naturreservat

Kartläggning, bekämpning och metodutveckling

UTGIVEN AV: Länsstyrelsen i Jämtlands län, december, 2020

TEXT: Länsstyrelsen Jämtlands län

FOTO OMSLAG: Bestånd av bergklint i Tysjöarnas naturreservat

LÖPNUMMER: 2020:37

DIARIENUMMER: 8141-2020

PUBLIKATIONEN KAN LADDAS NER FRÅN VÅR HEMSIDA: www.lansstyrelsen.se/jamtland

Innehåll

BAKGRUND	4
SYFTE	4
MÅL	4
METOD OCH RESULTAT	4
DISKUSSION OCH SLUTSATSER	6
KARTA OCH FOTODOKUMENTATION	7

Bakgrund

Länsstyrelsen Jämtland län har under 2020 genomfört kartläggning och bekämpning av invasiva främmande arter i Tysjöarnas naturreservat.

Tysjöarnas naturreservat är ett stadsnära reservat som ligger 6 kilometer norr om Östersunds stadskärna och lockar många besökare. Området består av ett av världens största kalkbleken och därtill knutna arter. 53 rödlistade och fridlysta arter har rapporterats de senaste fem åren, varav 25 är i kategorierna sårbar (VU) eller starkt hotad (EN). I naturreservatet finns det 21 Natura 2000-arter, varav några även återfinns i de nämnda rödlistekategorierna.

Inom reservatets gränser har följande nio olika arter med den högsta eller näst högsta riskklassen i Artdatabankens rapport "Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige" rapporterats:

- amerikansk dunört (*Epilobium adenocaulon*)
- bergklint (*Centaurea montana*)
- blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus*)
- druvfläder (*Sambucus racemosa*)
- knölklocka (*Campanula rapunculoides*)
- parksallat (*Lactuca macrophylla*)
- praktlysing (*Lysimachia punctata*)
- sibirisk vallmo (*Papaver croceum*)
- strimsporre (*Linaria repens*)

Syfte

Att påbörja länsstyrelsens arbete med att bekämpa invasiva främmande arter i skyddade områden i länet. Öka kunskapen om olika bekämpningsmetoder och inventering av invasiva arter. Sprida information och skapa en medvetenhet hos allmänheten.

Mål

Invasiva främmande arter (IAS) i Tysjöarnas naturreservat ska bekämpas och allmänheten ska få en ökad förståelse och medvetenhet kring ämnet IAS. Dessutom kommer olika inventerings- och bekämpningsmetoder testas som sedan kan tillämpas i andra områden med samma eller liknande arter.

Metod och resultat

Vid insamling av data har en surfplatta med applikationen ArcGIS Collector använts. Det är en applikation med vilken man kan samla in och hantera data i fält. Exempelvis kan arter registreras och ytor ritas ut med förslag på bekämpningsmetoder. Insamlat data har lagrats i en extern webbportal för Länsstyrelsen som sedan kan exporteras till Länsstyrelsens

kartlagringsserver. En fördel med att använda en applikation är att det blir lätt att i framtiden följa upp resultatet och även genomföra nya bekämpningsåtgärder om så behövs. Vid naturreservatets entréer sattes det upp informationsskyltar om att Länsstyrelsen genomför åtgärder för att bekämpa invasiva främmande arter.

Inledningsvis besöktes alla de platser där det rapporterats fynd av invasiva arter. Fynd av invasiva arter koordinatsattes och förslag på bekämpningsmetod angavs. Växtplatserna markerades ut med vimplar för att det skulle bli lätt att återfinna platserna när det var dags för bekämpningsåtgärder. På flera platser där det tidigare angetts invasiva arter på Artportalen, kunde inte dessa hittas. På en plats i östra delen av naturreservatet, där trädgårdsavfall dumpats, påträffades parksallat, bergklint, praktlysing, bergenia och knölklocka. Vid ett virkesupplag i direkt anslutning till naturreservatet växer det blomsterlupiner samt ett större bestånd med parksallat. På banvallen längs med inlandsbanan som går igenom naturreservatet växer det här och där strimsporre, men inga strimsporrar hittades någon annanstans än på själva banvallen.

Av de påträffade arterna grävdes blomsterlupinerna upp med spade (10 juli 2020). En uppföljning genomfördes 18 augusti 2020 där plantor som missats vid första uppgrävningen och nyuppkomna plantor togs bort. Uppföljning kommer att behöva göras under några års tid eftersom lupinfrön som ligger i marken antagligen kommer att gro och resultera i nya plantor.

Även två bestånd av bergklint har grävts upp medan två andra bestånd har täckts med marktäckväv.

Uppgrävda växtdelar och rötter har lagts i genomskinliga sopsäckar och transporterats till återvinningsstationen i Östersund där det finns en container avsedd för invasiva arter.

Ett bestånd med parksallat, två bestånd med praktlysing, ett bestånd med bergenia och knölklocka samt de två nämnda bestånden med bergklint har täckts med marktäckväv, som kommer att få ligga kvar under några års tid.

Knölklockan växer mer spritt i vegetationen och bland träd och buskar på den yta där trädgårdsavfall dumpats, vilket gör det svårt att bekämpa den inom ramarna för detta projekt. Inga plantor av knölklocka eller andra invasiva arter har noterats i angränsande rikkärrsområden. Strimsporren växer här och där på inlandsbanans banvall som går genom reservatet. Det finns inga tecken på att den skulle sprida sig ut i vegetationen från banvallen eller att övrig ängsmarksflora på banvallen skulle konkurreras ut.

Parallellt med insatserna i Tysjöarnas naturreservat har problematiken med invasiva arter lyfts fram i olika medier genom en informationskampanj som Länsstyrelsen initierade under sommaren 2020. I Länstidningen Östersund, ÖstersundsPosten, P4 Jämtland Sveriges Radio, SVT Nyheter Jämtland och via Facebook har frågan tagits upp, artiklar skrivits och reportage gjorts om hur allmänheten kan hjälpa till med bekämpningen av invasiva arter. Till exempel gick det ut information om att det finns en container avsedd för invasiva arter på återvinningscentralen i Odenskog i Östersund. I augusti meddelade återvinningscentralen att det kommit in mellan 4 och 6 ton invasiva arter under sommarmånaderna.

Diskussion och slutsatser

Effekten av marktäckningen av de små bestånd av parksallat, bergklint, praktlysing, bergenia och knölklocka som täckts med markvävduk kommer kunna utvärderas först efter två till tre års tid. Men troligtvis kommer marktäckningen att vara effektiv. En nackdel med marktäckning kan vara att den tar död på alla växter som blir täckta. Växer det sällsynta gräsmarksväxter bland de invasiva arterna är marktäckning alltså en mindre lämplig metod.

Uppgrävningen av lupinerna med uppföljning en månad senare visar att det är mycket lätt att missa små plantor som växer långt ner i vegetationen samt att nya plantor kan gro från den fröbank som byggts upp där lupinerna tidigare gått i blom och fröat av sig. Detta visar att bekämpning av invasiva arter är ett långsiktigt projekt som kräver kontinuerlig uppföljning under flera års tid. I områden med höga gräsmarksvärden där lupinerna fortfarande växer i begränsade bestånd bör uppgrävning vara den mest lämpliga metoden eftersom den naturliga gräsmarksfloran då kan bevaras i och med att man selektivt plockar bort lupinerna. Eftersom grävning är en tidskrävande metod är det viktigt att prioritera exempelvis värdetrakter för gräsmarker och agera i ett tidigt skede innan lupinerna spridit sig över allt för stora områden.

Ett exempel i Jämtlands län på ett område med mycket höga gräsmarksvärden där små bestånd av lupiner börjat komma är Jämtkrogens fjärilandskap längs med E14 mellan Bräcke och Ånge. Parallellt med bekämpningsprojektet vid Tysjöarna har kartläggning och en viss bekämpning av lupinerna (inom ramen för ÅGP - Åtgärdsprogram för hotade arter) påbörjats i Jämtkrogens fjärilandskap.

I Jämtkrogens fjärilandskap finns det ett antal mindre lupinbestånd i eller i direkt anslutning till viktiga livsmiljöer för de starkt hotade ÅGP-arterna violett guldvinge (EN) och trolldruvemätare (EN). För att lyckas med och i tid hinna med sådana bekämpningsåtgärder i värdefulla gräsmarkstrakter skulle det troligtvis behövas en långsiktig satsning på naturvårdsrelaterade gröna jobb som löper över flera år. Annars är det stor risk att många vägvagnsnitt med värdefull gräsmarksflora på sikt kommer att gå samma öde till mötes som vägsträckor där lupinerna dominerar vägkanterna mil efter mil.

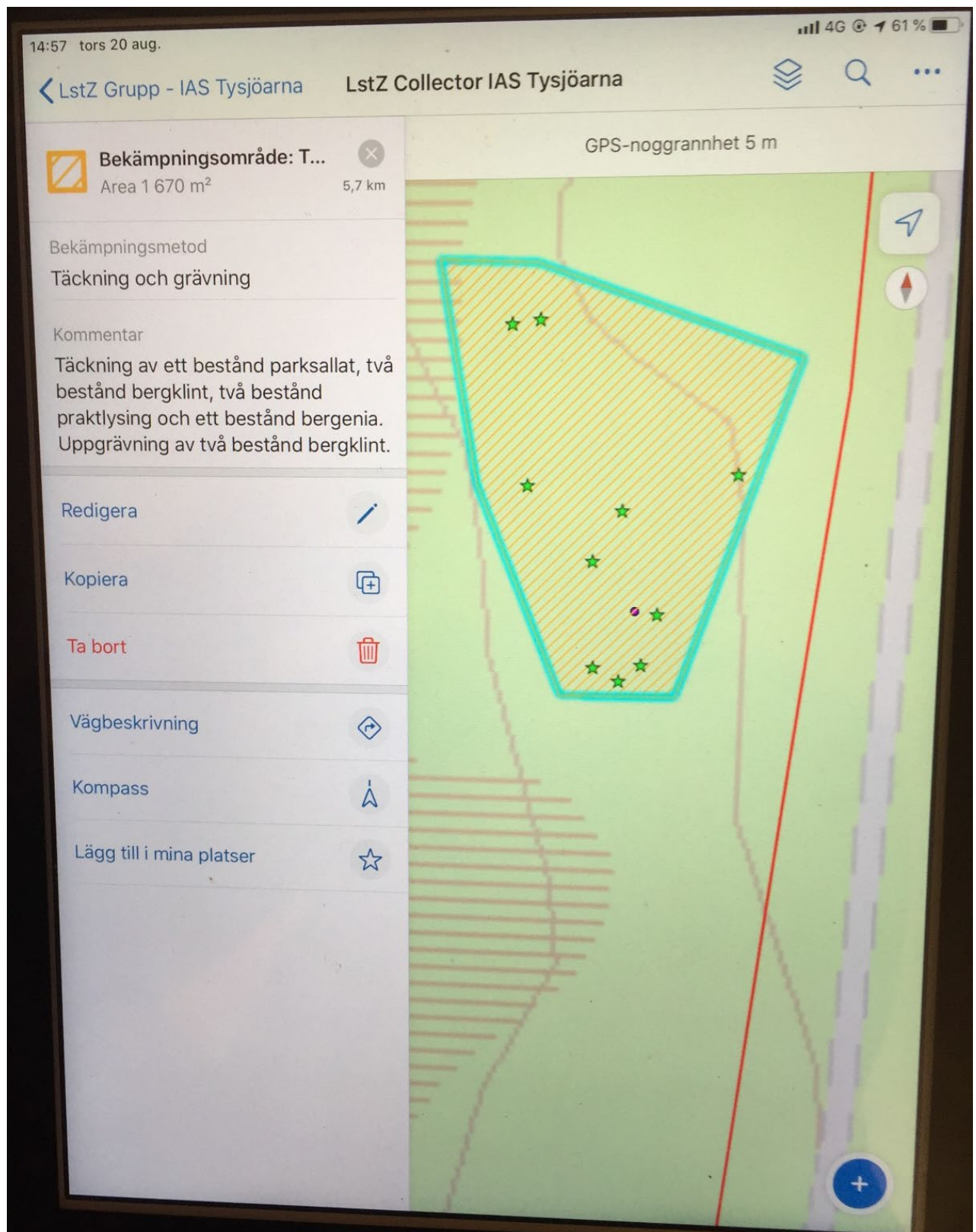
När det gäller kunskap och informationsspridning så visar det faktum att det kommit in mellan 4 och 6 ton invasiva arter till återvinningscentralen att allmänheten kan och vill bidra i arbetet med bekämpning av invasiva arter.

Karta och fotodokumentation

Översiktskarta Tysjöarnas naturreservat

Figur 1 Tysjöarnas naturreservat är beläget sex kilometer norr om Östersund. De röda punkterna i östra kanten av reservatet är växtplatser för invasiva arter.

Figur 65 Ett projekt har lagts upp i ArcGIS Collector för att kunna registrera arter och rita in åtgärdsytor. Stjärnorna som syns på bilden är registrerade fynd av invasiva arter. Punkten är ett tidigare registrerat artfynd hämtat från Artportalen. Det streckade området är ett utritat område med förslag på bekämpningsmetod. Den röda linjen är naturreservatets yttergräns.

Figur 66 Tysjöarnas naturreservat har fyra publika entréer med information om reservatet.

Figur 67 Vid de fyra publika ingångarna till naturreservatet sattes informationsskyltar upp om att åtgärder för att bekämpa invasiva arter pågår.

Figur 68 Lupiner spridda på en yta av cirka 20 m² i direkt anslutning till naturreservatet. Grävdes bort 10 juli, 2020. Uppföljning 18 augusti, 2020 där nyuppkomna och missade plantor togs bort.

Figur 69 Lupiner uppgrävda på växtplats i direkt anslutning till naturreservatet.

Figur 70 Bestånd med parksallat markerat med vimpel.

Figur 71 Pågående täckning av parksallatbestånd med marktäckväv.

Figur 72 Parksallatbestånd täckt med marktäckväv. Någon form av stadigare tyngd ska läggas på framåt.

Figur 73 Växtplats för bergklint markerad med vimpel.

Figur 74 Beståndet med bergklint uppgrävt.

Figur 75 Marktäckning av mindre bestånd med bergklint, knölklocka och bergenia.

Figur 76 Bestånd med praktlysing.

Figur 77 Bestånd med praktlysing täckt med marktäckväv.

Figur 78 De uppgrävda invasiva arterna packades i genomskinliga säckar, kördes till återvinningsstationen och lades i en container avsedd för invasiva växter.

Länsstyrelsen
Jämtlands län

Telefon: 010-225 30 00
jamtland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/jamtland

TILLSAMMANS FÖR EN HÅLLBAR FRAMTID